

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԱՐԵՎԵԼԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

(Գիտական հոդվածների պարբերական ժողովածու)

№ 12

***Նվիրվում է պրոֆեսոր Գուրգեն Մելիքյանի ծննդյան
80-ամյակին***

ԵՐԵՎԱՆ

ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

2016

ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ВОПРОСЫ ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
(Периодический сборник научных статей)
№ 12

*Посвящается 80-летию профессора
Гургена Меликяна*

Ереван
Издательство ЕГУ
2016

YEREVAN STATE UNIVERSITY

PROBLEMS OF ORIENTAL STUDIES

(serial scholarly journal)

№ 12

*Dedicated to the 80th birthday anniversary of professor
Gurgen Melikyan*

YEREVAN
YSU PRESS

2016

3

**Հրատարակվում է Երևանի պետական համալսարանի
արևելագիտության ֆակուլտետի
գիտական խորհրդի որոշմամբ**

Ժողովածուի 12-րդ հատորի հրատարակումը ԵՊՀ
արևելագիտության ֆակուլտետի պրոֆեսորասախոսական
անձնակազմի համեստ նվերն է պրոֆեսոր
Գուրգեն Մելիքյանի ծննդյան 80-ամյակին

Խմբագրական խորհուրդ՝

Մելիքյան Գուրգեն -	բ. գ. թ., պրոֆեսոր (<i>նախագահ</i>)
Ասատրյան Գառնիկ -	բ.գ.դ., պրոֆեսոր
Խաչիկյան Մարգարիտա -	բ.գ.դ., պրոֆեսոր
Խառատյան Ալբերտ -	պ.գ.դ., պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ թղթակից-անդամ
Կարաբեկյան Սամվել -	բ.գ.թ., դոցենտ
Հովհաննիսյան Լավրենտի -	բ.գ.դ., պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ թղթ.-անդամ
Մելքոնյան Ռուբեն -	բ.գ.թ., դոցենտ
(<i>համարի պատասխանատու</i>)
Ոսկանյան Վարդան -	բ.գ.թ., դոցենտ
Սարգսյան Լևոն -	պ.գ.դ., պրոֆեսոր
Սաֆարյան Ալեքսանդր -	պ.գ.թ., պրոֆեսոր
Սաֆրաստյան Ռուբեն -	պ.գ.դ., պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս
Տոնիկյան Սոնա -	բ.գ.թ., դոցենտ

© ԵՊՀ հրատ., 2016

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՊՀ ՌԵԿՏՈՐ ԱՐԱՄ ՍԻՄՈՆՅԱՆԻ
ՇՆՈՐՀԱՎՈՐԱԿԱՆ ՈՒՂԵՐՁԸ ՊՐՈՖԵՍՈՐ
ԳՈՒՐԳԵՆ ՄԵԼԻՔՅԱՆԻ 80-ԱՄՅԱ
ՀՈՔԵԼՅԱՆԻ ԱՌԹԻՎ 5

ԳՈՒՐԳԵՆ ՄԵԼԻՔՅԱՆԸ 80 ՏԱՐԵԿԱՆ Է 8

ԱՐԱԲԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ
ՍԵՄԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Դավիթ Հովհաննիսյան
ՖԱԹԻՄԱՆ՝ ՈՐՊԵՍ ՇԻԱՅԱԿԱՆ
ԿՐՈՆԱԴԻՑԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ
ԱՌԱՆՑՔԱՅԻՆ ԿԵՐՊԱՐ 12

Հայկ Քոչարյան
ԻՆՏԵԼԵԿՏՈՒԱԼ ՄԵՆԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՈՐՊԵՍ ՀԱՄԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՌՈՂՋԱՑՄԱՆ
ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ. ԻԲՆ ԲԱԶԱ 20

Գ. Գևորգյան
Է. Ասատրյան
ՍՈՒԵԶԻ ՃԳՆԱԺԱՍԸ ԵՎ ԵԳԻՊՏՈՍԻ
ՌԱԶՄԱՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՆՈՐ
ԴԵՐԱԿԱՏԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՐԱԲԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ 30

Է. Ասատրյան
ՆԱՍԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ. ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ
ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹ 45

ԹՅՈՒՐՔԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ
ՕՍՄԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Ռուբեն Մելքոնյան

ՎԱԶԳԵՆ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ 1961 Թ.
ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԱՏԱՐԱԾ ԱՅՑԻ ՈՐՈՇ
ՄԱՆՐԱՄԱՍՆԵՐԻ ՇՈՒՐՁ (ԱՐԽԻՎՍՅԻՆ
ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԻ ԼՈՒՅՄԻ ՆԵՐՔՈ)..... 58

Ալեքսանդր Սաֆարյան

ԹՅՈՒՐՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ԶԻՅԱ
ԳՅՈՔԱԼՓԻՑ ՀԱՐՅՈՒՐ ՏԱՐԻ ԱՆՑ 67

Լուսինե Սահակյան

ՀԱՄՇԵՆԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԵՌԱԳՐԵՐՈՒՄ 80

Անի Սարգսյան

ԲՆՈՒԹՅԱՆ ԹԵՄԱՏԻԿԱՆ ԲԱՔԻԻ ԴԻՎԱՆՈՒՄ 97

Միրանույշ Գալշոյան

ՕՍՄԱՆՅԱՆ ԿԱՅՄՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ
ԹՈՒՐՔՄԵՆԱԿԱՆ ՑԵՂԵՐԻ ԲՈՆԻ
ՎԵՐԱԲՆԱԿԵՑՄԱՆ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁԸ
ՅԱՇԱՐ ՔԵՄԱԼԻ «ՀԱԶԱՐ ՈՒ ՄԻ ՑՈՒԼԵՐԻ
ԼԵԳԵՆԴԸ» ՎԵՊՈՒՄ 109

Նաիրա Գինոսյան

ՀԱՅԵՐՆ ՕՍՄԱՆՅԱՆ ԿԱՅՄՐՈՒԹՅԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ
ԿՅԱՆՔՈՒՄ (XIX ԴԱՐԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԵՍ –
XX ԴԱՐԻ ՍԿԻՋԲ) 120

Արա Ազատյան

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ ՀԱՅ
ՊԱՏՄԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ 139

Արթուր Դումանյան
ԲԱՆԱԿԻ ԴԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ԿՅԱՆՔՈՒՄ 1920-1970-ԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻՆ.
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿ 158

Արշակ Գևորգյան
1960 Թ. ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱԿԱՆ
ՀԵՂԱՇՐՋՄԱՆ ԱՄՆ-Ի ՆԵՐԳՐԱՎՎԱԾՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋ 180

Հայկ Մարգարյան
ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ԽՈՇՈՐ ՔԱՂԱՔՆԵՐԻ ՄՈՒՆԻՑԻՊԱԼ
ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ԵՐԿՐԻ ՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐՈՒՄ ԿԱՏԱՐՎԱԾ
ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ 196

Նաիրա Պողոսյան
ՌՈՒՄ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԱՐՏԱՑՈՂՈՒՄԸ ԱՀՄԵԴ ՋԵՄԱԼ ՓՈՇԱՅԻ
ՀՈՒՇԵՐՈՒՄ 208

Լիլիթ Մովսիսյան
ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ
ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ԼՐԱՏՎԱՄԻՋՈՑՆԵՐԻ՝
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՎ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԻ
ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄՆԵՐԻ ԲԱՌԱՊԱՇԱՐԱՅԻՆ
ՊԱՏԿԵՐԸ 217

Ժալդաս Աղիբաև
ՂԱԶԱԽՍՏԱՆ-ՀԱՅԱՍՏԱՆ. ՄԻՋՊԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ
ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ (ռուսերեն) 225

ԻՐԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Գուրգեն Մելիքյան
«ՓԻՅԱԹԱԹԱՆ ՓԻԼԸ ՂԱՆԴԱՂՈՒՄ» ԱՐՑԱԽԻ
ԲԱՐԲԱՌՈՒՄ ՄԻ ՔԱՆԻ ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ
ՓՈԽԱՌՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋ 236

Վարդան Ոսկանյան
ՈՐՈՇ ՀԱՅԿԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ԿՈՎԿԱՍՅԱՆ ՊԱՐՍԿԵՐԵՆՈՒՄ 240

Հասմիկ Կիրակոսյան
ԲԱՐԲԱՌԱՅԻՆ ՄԻԱՎՈՐՆԵՐ ԻՐԱՆԱԿԱՆ
ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՄ 249

Քնարիկ Միրզոյան
Թադևոս Չարչյան
ՈՐՈՇ ՊԱՐԿԵՐԵՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ԹԱԹԱՐԵՐԵՆՈՒՄ (անգլերեն) 255

Արտյոմ Տոնոյան,
Հովհաննես Սարգսյան
ՀԵՏՄԱՐԶՊԱՆԱԿԱՆ ԱՂՎԱՆՔՈՒՄ «ՔՈՒՐԴ»
ԱՆՎԱՆ ՄԻ ՔԱՆԻ ԱՐԱԲԱԿԱՆ
ՀԻՇԱՏԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԽՆԴԻՐԸ 262

Ահարոն Վարդանյան
ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԲԱՐԲԱՌՈՒՄ ՆՈՐ ԻՐԱՆԱԿԱՆ ՈՐՈՇ
ՓՈԽԱՌՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋ 273

Թերեզա Ամրյան
ՍՈՒՖԻԱԿԱՆ ՍԻՐՈ ԵՎ ԱՐԲԵՑՈՒՄԻ ԳԱՂԱՓԱՐԸ
ԵԶԴԻԱԿԱՆ ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԵՐՈՒՄ 281

Սվետլանա Հարությունյան
ԶՐԱԴԱՇՏԱԿԱՆ ՏՈՆԱՑՈՒՅՑԸ ԵՎ ԳԼԽԱՎՈՐ
ՏՈՆԵՐԸ 295

Լիլիթ Սաֆրաստյան
ԻՐԱՆԱԿԱՆ ՎՏԱՐԱՆԴԻ ԿԻՆՈՅԻ ՆՈՐԺԱՄԱՆԱԿՅԱ
ԸՆԿԱԼՈՒՄՆԵՐԸ. ՄՈՀՍԵՆ ՄԱԽՄԱԼԲԱՖ, ՇԻՐԻՆ
ՆԵՇԱՏ 304

Գառնիկ Գևորգյան
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՎԵՊԻՑ (ԴԱՍԹԱՆԻՑ)
ՊԱՏՄԱՎԵՊ 320

Հովհաննես Խոբիկյան
ԿԱՐԻԱՆ ԱՔԵՄԵՆՅԱՆ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ 331

Արմեն Իսրայելյան
ԻՐԱՆԻ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԱՄԲՈՂԶԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆԸ
ՍՊԱՌՆԱՑՈՂ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐՆ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ՀԵՏՈ 344

ԳՈՒՐԳԵՆ ՎՐԵԺԻ ՄԵԼԻՔՅԱՆ 355

ՊՐՈՑԵՍՈՐ ԳՈՒՐԳԵՆ ՎՐԵԺԻ ՄԵԼԻՔՅԱՆԻ
ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԸՆՏՐԱՆԻ 367

SOME PERSIAN LOANWORDS IN TATAR LANGUAGE

Key words: language, New Persian, Tatar language, borrowing, word units, Middle Persian, Parthian, Old Persian, Iranian

The current article concerns the very important matter on the linguistic communications between Turkic and Iranian language sphere which witness about close cultural collaboration and share of civilizational behaviours of these two worlds. Language transparency is an essential evidence of historical and cultural coexistence.

During different historical periods due to Iranian influence in the region a number of Iranian origin words have been borrowed by the neighbouring languages. This appearance is very acceptable for Armenian language as well. In the case of Armenian-Iranian relations the communications relate to wide spheres concerning culture, civilization, history, linguistics.

The Iranian linguistic borrowings are attested in Tatar language both in the direct and mediated ways. This reality states about ancient roots and, on the other hand, unity of the two worlds which goes back to 9-10 centuries. The word units included in the present article cover more important spheres. The current research aims at finding out a cluster of borrowings which refers to these life fields and, thus, at showing the linguistic interrelations between Persian and Tatar languages.

* Բ. Միրզոյան՝ ԵՊՀ թյուրքագիտության ամբիոնի դոցենտ, էլ. փոստ՝ knarik.mirzoyan@ysu.am: Թ. Չարչյան՝ Բանասիրական գիտությունների թեկնածու, ԵՊՀ իրանագիտության ամբիոնի դոցենտ: Էլ. փոստ՝ tadevos.charchyan@ysu.am

Linguistic Borrowings

Tat. **мәһәр**¹ “city, town” > N.Pers. šahr > O.Ir. *xšaθra-, O.Pers. *xšaθra- < M.Pers., Parth.² šahr “country” cf. Ērānšahr – the state name of Sasanian Iran “Iran Land”.

In Tatar language there exists a term as well for indicating the word “city, town” – кала. This word is considered to be an Arabic borrowing (قلعه). According to researches the unit is believed to be originally Armenian – kayak (*քաղաք*) “city, town”. In Persian the word is used to express the meaning “fortress, castle”.

Tat. **бәхет** “happiness, (good) luck, fortune” > N.Pers. baxt “fate, fortune” > O.Ir. *baxta-, Av. passive past particle baxta- from Aryan bhag- “to allot”. This form appears as a neuter noun meaning “allotted destiny”. In Middle Iranian period in Parthian language there is attested the word baxtag “divided”, baž- “divide”, which is a Parthian borrowing in Armenian: bažanel (*բաժնաբաժնի*) “to devide” and baxt (*բախտ*) “fate, fortune”. In Middle Persian sources we meet baxt “fate, fortune” and baxtan, baxš- “distribute”, Arm. bašxel (*բաշխել*) “distribute”.

The Iranian word accordingly fits the concept of fate as pre-allotted share, held by all nations and expressed in words such as Greek *hē aîsa* and *ho oîtos* “destiny” corresponding to the Avesta masculine noun *aēta* “part”.³ Russian *доля, долюшка* “share, lot, destiny” nouns relate to the verb form *делить* “to divide, to share”. In

¹ The Tatar words are presented using the following dictionaries: Татарско-русский словарь, Редколлегия: Асылгарев Ш. А., Ганиев М. З., Миннуллин, Рамазанова Д. Б., в двух томах, Казань, 2007; Ганиев Ф. А., Русско-татарский словарь, Москва 1997.

² For the Middle Persian and Parthian equivalents see MacKenzie D.N., A Concise Pahlavi Dictionary, London, 1971; Durkin-Meisterernst D., Dictionary of Manichaean Middle Persian and Parthian. (Corpus Fontium Manichaeorum; 3.1), Turnhout: BREPOLs, 2004; Nyberg H.S., A Manual of Pahlavi, v. II, 1974; Boyce M., A Word-List of Manichaean Middle Persian and Parthian, Acta Iranica, 1977.

³ See Eilers W., Shaked S., Bakt, in: <http://www.iranicaonline.org/articles/bakt-fate-destiny>

Arabic there is practiced a word *qismat*, Pers. *qesmat* “fate” from Arab. *qesm* “part”.⁴ From Arabic in Tatar language the word *кисемтә* is used as well for the idea “part, cut, section, segment”. Armenian dialects possess the word *ysmat* (*ղլւմաթ*) “fate, luck”.

Syriac likewise has *helqā* “fate” from *həlaq* “to divide, to allot”.⁵

Tat. **рәһәһ** “guilt, sin” > N.Pers. *gonāh* > M.Pers. *vināh*, Parth. *vinās* (Arm. *vnas* (*վնսս*)) > O.Ir. preverb **vi-* and √*nas-* “to disappear, to perish”. In Manichaean M.Pers. religious texts we meet *wyn’h /wināh/* “sin, guilt”.

Tat. **абруй** “authority, honour, reputation, fame” > N.Pers. *ābru*, *āberu*⁶ “honour, respect, dignity”. Complex noun consisted of two words: *āb* “water” and *ru*, *ruy* “face”; “water of face” which relates to the idea of “fame, authority”. These two words both have Iranian origin: *āb* “water” > O.Ir. **apa-*, O.Pers. *apa-*, Av. *apa-* < M.Pers., Parth. *āb*; *ru*, *ruy* “face” > O.Ir. **rōda-* < M.Pers. *rōy*, *rād*. In Armenian dialects the word is attested in a form *abur* (*աբրւն*), which is often compounded with another word indicating the meaning “shame” – *amot* (*ամոթ*); *amot-abur* (*ամոթ-աբրւն*) “shame and fame”.

Tat. **даруханә** “pharmacy, drug-store” > N.Pers. *dāruḫāna* > *dāruḫāne*. This complex word unit includes two elements: *dāru* “medicine, drug, remedy” and *xāne* “home, house”. The words are originally Iranian: N.Pers. *dāru* > M.Pers. *dārūg* “plant” > O.Ir.

⁴ Eilers W., “Schöpfergott,” in: *Ex Orbe Religionum, Studia Geo Widengren Oblata*, Leiden, 1972, II, p. 400

⁵ Eilers W., Shaked S., op. cit.

⁶ The word has several synonyms in Persian like *eftexār*, *šohrat*, *šaraf*, *hormat*.

In Iranian culture the notion of *āberu*, among many, constitutes such a concept. It is commonly used by Iranians in their everyday lives and its popular meaning can be expressed encompassing terms like reputation, face or good name, but also personality, social status and prestige. For Iranians *āberu* is an important element of family, social and professional life. Having it is equivalent to higher status, both in terms of personal and public existences. It involves honour, respect and esteem (See Zabrowska M., *A Contribution to the Study of the Persian Concept Āberu*, p. 113; Sophia A. Koutlaki, *Among Iranians*, Boston: Nicholas Brealey Publishing, 2010, p. 31).

*dāruka-; N.Pers. (classical) xāna > N.Pers. (modern) > xāne > O.Ir. *xānaka-, O.Pers. xānaka- < M.Pers., Parth. xān, xānag.

It is interesting that the first part of this noun is used in Tatar language for indicating the meaning “medicine, drug” – дару. But concerning the second element of the word Tatar language possesses own Turkic origin unit: йорт, өй, йорт-жир “home”.

Tat. **фәрештә** “angel” > N.Pers. ferešte > O.Ir. *fraēšta- “envoy, missionary, sent (person)”, O.Pers. fraēšta- aka- < M.Pers. frēstag, Parth. frēstag “apostle, angel”. Verb form derived from this nominal part is frēstadan “to send”, N.Pers. ferestadan. In Armenian the Parthian loanword is used for “angel” - hrštak (*հրէշտակ*) with fr > hr regular phonetic transition.

Tat. **фәрман** “order, command” > N.Pers. farmān > O.Ir. *framānā-,⁷ O.Pers. framānā- < M.Pers., Parth. framān. The Parthian loanword with the above mentioned phonetic transition is in use in Armenian hraman (*հրաման*):

Tat. **такта** “board, plank” > N.Pers. taxta > taxte “board, desk, screen” > O.Ir. √taxš “to hack, to whittle”, past participle *taxta- < M.Pers. taxtak > taxtag “tablet, plank, (chess) board”. The Armenian language has borrowed the word in early Pahlavi period and it sounds in Armenian taxtak (*տախտակ*). The verbal form in Armenian is tašel (*տաշել*) “to hack, to hew” which appears to be an early period Iranian loanword as well.

Tat. **аждаһа** “dragon” > N.Pers. aždahā, eždahā > O.Ir. aži-dahāka- < M.Pers. azdahāk > Man. M.Pers. azdahāg “dragon”; used of the nodes of the moon, y, l, Parth. aždahāk which penetrated into Armenian - aždahak (*աջդահակ*) “dragon, snake”.⁸

⁷ More details for this word and *fra- particle see Bartholomae Ch., Altiranisches Wörterbuch, 1904, 987-988.

⁸ This creation as a monstrous figure is well attested in Armenian and Iranian epic tradition. “Tigran and Azhdahak” which is also called “Tigran the Great and Azhdahak” is an Armenian epic poem belonging to ancient layers. This epos has been written down by the Armenian historian Moses Khorenatsi. The historical basis of the epos appears to be the war between Armenian (Ervanduni) and Iranian

Tat. **дин** “religion, faith” > N.Pers. *din* > O.Ir. **daēna-*, O.Pers. *daēna-* < M.Pers., Parth. *dēn*.

Tat. **дус** “friend” > N.Pers. *dost* > *dust* > O.Ir. *dauštar-* “friend, patron”; √*zaoš-* “to love, to like” < M.Pers., Parth. *dōst*. It is worth mentioning that in Armenian dialects and also in Armenian mediaeval literature we face the word *dost*, *dust* (*դուսթ, դուսթ*) with the same meaning which is an Iranian borrowing in Armenian as well.

Tat. **1. жан, 2. рух** “soul”

1. N.Pers. *jān* > O.Ir. **gyāna-* < M.Pers. *kyān* > *gyān* “soul, ghost”, *gyānīg* “spiritual, vital”.

In Armenian there exists late Iranian borrowing *jān* (*ջան*) for expressing several meanings: “body, soul” as well warm and heartily handling to people, for instance *ynker jan* (*ընկեր ջան*) “dear friend” (cf. N.Pers. *jānam* = *azizam*, *dust-e azizam*). Concerning early Middle Iranian period loanword in Armenian we have *k’eank* (*կեանկ*) “life”.

2. N.Pers. *ruh* “soul” > Arabic *ruh* (روح), cf. M.Pers. *ruwān* “soul”.

It is interesting that for expressing the single idea “soul” Tatar language has borrowed two words the first of which is originally Iranian and the second is Arabic but borrowed via Persian.

Tat. **дивана** “fool” > N.Pers. *divāna* > *divāne* “mad” > O.Ir. **daēva-* “demon” *and* –*anaka-* particle, O.Pers. *daēva-* < M.Pers., Parth. *dēv* “demon, devil”, *dēvānag* “demonic, mad”.

Armenian language has borrowed the word *dev* (*դև*) “demon, devil”, *divahar* (*դիվախար*) “mad”.

Tat. **чатыр** “tent, pavilion, mantle, veil, parasol” > N.Pers. *čādor* > O.Ir. *čātra-*, Sanskrit *čattra-*, M.Pers. *čātur* > *čādur*.

In Armenian there is a word mentioning the meaning “veil”: *čadra* (*չափրա*). This Iranian word is also in use in other Turkic languages in the forms of *čādar*, *čādera*, *čādir*, *čādra*.⁹

(Achaemenian) dynasties against the Median king Astiages who is identified with the dragon Azhdahak. It appears in “Shahnameh” of Ferdowsi as well.

⁹ For the borrowings of this and other words in other Turkic family languages see Tietze A., Lazard G., *Persian Loanwords in Anatolian Turkish*, Oriens, vol. 20, 1967, pp. 125-168.

Tat. **ЧИШМӘ** “source, spring” > N.Pers. *češme* from *češm* “eye” > O.Ir. **čašma-* “eye”, *čašmaka-* < M.Pers., Parth., *čašm* “eye”, *čašmak* > *čašmag* “fountain, source, spring”. The word with the same semantic behavior has also penetrated into other Turkic languages in different phonetic variants: *čašma*, *češme*, *tešme*.

Tat. **ИНЖИР** “fig” > N.Pers. *anjir* > O.Ir. **anačiθra-*¹⁰ “non-blossoming, non-flowering” < M.Pers. *anjīr*, Sogd. Man. *ančēr*, *anjēr*. Beside the wide large abundance of the word in Iranian languages and dialects, this unit with the form *hejir* is attested in other Turkic languages as well.

Tat. **ДАЯ** “nurse, foster-mother, midwife” > N.Pers. *dāye* > O.Ir. **dāyaka-* < M.Pers. *dāyak*.

Pahlavi word is borrowed by Armenian in early Middle Iranian linguistic development period - *dayak* (*դայակ*) “nurse, midwife”. The word exists in a number of other Turkic languages as well in *dāya*, *taya* forms.

Tat. **АВАЗ** “sound, noise” > N.Pers. *āvāz* > M.Pers., Parth. *āvāz*.

Tat. **ЛӘКЛӘК** “stork” > N.Pers. *laklak*, onomatopoeic word.

In Armenian dialects there exists the same unit *laklak* (*լակլակ*).

Conclusion

The above-investigated small amount word units, as it becomes obvious, presents a wide variety and large aspects concerning culture, religion, flora and fauna, administration, everyday life. Naturally, each mentioned word indicates a separate field which includes a group of linguistic units close to each other semantically. This means that the number of Iranian borrowings can be of big abundance in Tatar language which is a subject of multi-profile and detailed research both in phonetic, semantic and etymological spheres. On the other hand, linguistic relations witness about the coherence and mutual communications of the two worlds in different fields.

¹⁰ More detailed see Bläsing U., *Irano-Turcica, Studia in Honorem Stanislai Stachowski Dicata, Folia Orientalia*, vol. XXXVI, Krakow, 2000, p. 36.

ՈՐՈՇ ՊԱՐԿԵՐԵՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ԹԱԹԱՐԵՐԵՆՈՒՄ

Քնարիկ Միրզոյան
Թաղևոս Չարչյան
(ամփոփում)

Հոդվածում ներկայացված է իրանական և թյուրքական լեզվական ոլորտում փոխառնչակցությունների խնդիրը, որը վկայում է այս երկու աշխարհների միջև պատմական, մշակութային և քաղաքակրթական սերտ կապը: Պատմական տարբեր ժամանակաշրջաններում, կապված տարածաշրջանում իրանական լայն ազդեցության հետ, բազում իրանական բառեր են փոխառվել հարևան լեզուների կողմից: Թաթարերենում վկայված իրանական փոխառությունները կատարվել են թե՛ ուղղակի, թե՛ միջնորդավորված ճանապարհով: Այս իրողությունը փաստում է իրանական և թյուրքական փոխհարաբերությունները, որոնք առավել շոշափելի արտահայտվել են արդեն IX–X դարերում:

Բառային եզրերը, որոնք տեղ են գտել հոդվածում, ներառում են տարբեր ոլորտների՝ մշակութային, կրոնական, բուսական և կենդանական, վարչական, կենցաղային միավորներ: Վերջիններս քննության են ենթարկվել բազմակողմանի՝ հնչյունաբանական, իմաստաբանական և ստուգաբանական տեսանկյուններից: Բնագավառների բազմազանությունը ենթադրում է, որ իրանական փոխառությունները թաթարերենում մեծ թիվ են կազմում. այս հանգամանքը հիմք է ընձեռում կատարելու հետագա առավել լայն հետազոտություն: